

חמאס-פת"ח: תחילתה של "ידידות מופלאה"? מאת ד"ר (סא"ל מיל") שאול ברטל

מבט מבס"א, מס' 1,804, 8 בנובמבר 2020

תקציר: רצף המכות שהנחית הממשל האמריקני על הרשות הפלסטינית בשנה האחרונה, החל מפרסום "תוכנית המאה" ועד הסכמי הנורמליזציה בין ישראל לאיחוד האמירויות, בחריין, וסודאן, הוביל לניסיון פיוס נוסף בין פת"ח וחמאס. "הסכם איסטנבול" שנחתם ב-24 בספטמבר מבטא אחדות אינטרסים נדירה בין שני הארגונים שמבינים את הלכי הרוח בציבור הפלסטיני ומנסים שוב להגיע לאחדות, גם במחיר אפשרי של איבוד השליטה ברשות הפלסטינית ובמוסדות אש"ף והעברתה לחמאס.

במשך שנים התנגד חמאס להשתלבות באש"ף על בסיס יחסי הכוחות ברחוב הפלסטיני. להערכת חמאס, כוחו בציבור הפלסטיני נע בין 30-40% ולכן התעקש על ייצוג דומה במוסדות אש"ף. נכון להיום, פת"ח עדיין מחזיק ב-40% במוסדות אש"ף ולמעשה שולט בפועל בהחלטות הארגון. ייתכן והמשבר האחרון בו נתונה הרשות הפלסטינית טומן את הפוטנציאל להוביל לאחדות פלסטינית נדירה שתאפשר לשני הארגונים להקים חזית משותפת נגד ישראל וארה"ב: לא זו בלבד ששלוש מדינות ערביות הסכימו לנורמליזציה עם ישראל בניגוד לעמדת הליגה הערבית כפי שהשתקפה ביוזמה הסעודית מ-2002, אלא שהליגה סירבה לגנותן בגין צעד זה. מהלומה זו מצטרפת לשורת מהלומות שספגה הרשות מממשל טראמפ ובראשן ההכרה בירושלים כבירת ישראל והשקת "תוכנית המאה".

על רקע הסכמי הנורמליזציה הישראלית-ערבית ודחיקת הבעיה הפלסטינית לשולי הפוליטיקה האזורית והבינלאומית גוברת התחושה בציבור הפלסטיני שהגיע הזמן לסיים את הנתק הקיים בין פת"ח לבין חמאס ולבנות חזית מאוחדת להצלת התנועה הלאומית הפלסטינית. תורכיה, בה יושבים בכירי חמאס ובכללם סגן ראש הלשכה המדינית צאלח אלערורי ושאר חברי הלשכה, נטלה על עצמה את תפקיד המתווך וב-24 בספטמבר נחתם הסכם הפיוס בין שני הארגונים לאחר מגעים בקונסוליה הפלסטינית באיסטנבול בין ג'בריל רג'וב, המזכיר הכללי של הוועדה הכללית של פת"ח להנהגת חמאס. על-פי ההסכם תערכנה בחירות למועצה המחוקקת הפלסטינית ובהמשך אף לנשיאות - תוך כחצי שנה מחתימת ההסכם. שלושת הנושאים הבוערים שהאחדות הלאומית החדשה צריכה להתמקד הינם: "תוכנית [בניית] המדינה, תוכנית ההתנגדות העממית לתוכנית המאה, הסיפוח והנורמליזציה עם הכיבוש".

בסקר שנערך על ידי Palestinian Center for Policy and Survey Research שמושב ברמאללה עולה ש-99% מהציבור הפלסטיני ביו"ש וברצועת עזה רואה בהסכמים עם איחוד האמירויות ובחריין בגידה בפלסטינים ומביע עצבות וחוסר שביעות רצון. אם זאת 53% מהנשאלים מאשימים את עצמם ואת הפילוג הפלסטיני הפנימי בכך שהבעיה הפלסטינית איבדה מחשיבותה בעולם הערבי. הפלסטינים מבינים שאין ביכולתם לבוא בטענות למדינות ערב כאשר הם מקיימים קשרים פוליטיים, ביטחוניים וכלכליים עם ישראל. נראה גם שרוב הפלסטינים (86%) סבורים שההסכם משרת בעיקר את מטרות ישראל ואינו מועיל במיוחד לפלסטינים למרות דחיית הכלת הריבונות הנתפסת כהפוגה זמנית (75% מהנשאלים מאמינים לרה"מ נתניהו שההסכם דחה מהלך זה ולא ביטלו לחלוטין).

כ-38% מהנשאלים מאמינים שהדרך הטובה ביותר לשלטון פלסטיני עצמאי היא חידוש "המאבק המזוין" (קרי – פעולות טרור) ו-75% מתנגדים לאפשרות חזרת השלטון הישראלי או המנהל האזרחי, ו/או לתיאום צבאי או אזרחי כלשהו עם ישראל. כ-62% מהנשאלים מאמינים שפתרון שתי המדינות אינו ישים יותר לאור הצעדים הישראליים והרחבת ההתנחלויות. המדינה הפלסטינית מעולם לא נראתה לציבור רחוקה כל כך.

הנתון האחרון הינו המשמעותי ביותר מבחינת היתכנות הפיוס הפנים-פלסטיני שזוכה לתמיכה עצומה ברחוב הפלסטיני. אם אין תיאום ביטחוני או אזרחי עם ישראל ואין סיכוי ממשי להתקדמות באפיק המשא ומתן אזי מה ההבדל בין חמאס לפת"ח? לכן, לפחות בשלב הנוכחי בו חידוש המו"מ עם ישראל אינו עומד על הפרק ומדינות ערב מזניחות את הבעיה הפלסטינית יש מקום להסכם פיוס נוסף שיפתור את המשבר והפיצול בהנהגה הפלסטינית. לשם כך על פת"ח להשלים עם העובדה שחמאס יזכה לחלק משמעותי יותר ואולי אף ישתלט בפועל על אש"ף. ימים יגידו אם הסכם איסטנבול יצליח במקום בו נכשלו כל הסכמי הפיוס הקודמים משנת 2007 ועד היום.

**ד"ר (סא"ל מיל') שאול ברטל, שימש בשורת תפקידי ביטחון ביהודה ושומרון. מרצה לעניינים פלסטיניים ואסלאם פונדמנטליסטי באוניברסיטת בר-אילן.*